

agd,
KUYPER,
au Heraut
rdam,
ATIEN.
en godertit-
et einde des
(t Petrus
den eersten
KRAMER,
MITT,
fidadig doel.
handel,
sterdam:
nding.
AUTE.
r 6.75.
1001
ederland.
gen we da
enten Leeu-
5-50, Hallum
51, Heteren
Wormerveer
/6, Hooide-
rend (Telle)
/14.07.
51, St. Jacobi
A f 4.33/1/2
alden /7.55;
Siddibureau
el /32.53;
in Heere des
W. te R.
erdam /10.
ingen A f 25;
an f 2.
OED.
ingmeester.
ekhandel,
nam:
ER,
ZENDING
DIE.
OFF.
ren f 25.—
teit.
Gravenhage
5. Busselaar,
f 5; door
wereld /11;
m, uit Mar-
Volzak Gan-
C. Leyb, te
ier. Kerk te
f 3, samen
in Dr. J. G.
25; van den
the faculteit,
sch f 23.90;
van idem te
dem te Til-
er /54.3/2;
an idem te
n f 3.82/25;
em te Hele-
correspon-
te A. F. de
de V. U.
eum-Biblio-
eel.
de statistiek:
de geschie-
tegeningen.
schen, door
EFAT,
ingmeester.

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1882 (Staatsblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan den Uitgever J. A. WORMSER; Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam.
Insendingen die later dan Donderdag's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 7 Februari 1897. N°. 998.

Abonnementsprijs franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertenties van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van leidingaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Van de gemeene Gratie.

TWEDE STUK.
XIX.

Zij is gevallen, zij is gevallen,
het groote Babylon, en is gewor-
den een woonstede der duivelen.
Openb. 18:2.

De menscheit der zonde" is iets anders dan de Duivel in eigen persoon. Met het optreden van Satan begint wel het smadelijk drama der ongerechtigheid, maar de menscheit der zonde" treedt eerst in het slottafel op. Zelfs Judas is nog »de zoon des verders" niet. Bij hem volgt op zijn gruwel nog het wegwerpen van de zilverlingen, de bekentenis van verraad, het vluchten, en de zelfmoord, terwijl de menscheit der zonde" een God tergend, God trotseerend wezen zal zijn, een menscheit die niet hoort voor God op de lippen in den pool wegzinkt. Natuurlijk zal zijn inspiratie daarbij uit den Boze zijn, maar toch die inspiratie uit Satan zal in menscheit gestalte, in menscheit vormen, in menscheit krachten uitkomen. Het zal een verschijning zijn, zooals Satan die buiten ons menscheit geslacht niet kan laten opkomen. En zelfs waar de Openbaring gewaagt van het »Beest" en van het beeld van het Beest, heft dit allerminst het menscheit karakter van dit gruwelijk optreden op. Dierlijk, beestachtig is hier niet genomen, als »uit de soort der dieren", maar als het menscheit in die diepste zelfverlaging, die het dierlijk in boosaardigheid achter zich laat. Welau, die »menscheit der zonde" ware in het Paradijs, kort na den val, ondenkbaar geweest. Die »menscheit der zonde" kon nog niet optreden in de dagen vóór den Zondvloed. Nog niet in Farao's dagen. Nog niet toen Judas zijn Heere verried. Nog niet toen het oude Rome wegzak. Nog niet toen de Septembermoorden Parijs onthielden. Nu nog niet, en straks nog niet. Die menscheit der zonde kan niet komen, indien niet vooraf de ontwikkeling van de in ons menscheit geslacht gelegde krachten en schuilende gaven en talenten tot den hoogsten top zal geklommen zijn.

Enkel boze zin, louter vijandschap tegen God volstaat hier niet. Ook de krachten, de middelen, de instrumenten ter wapening moeten gereed zijn, om het volledig doorwerken van dien bozen zin mogelijk te maken. En dit nu was niet in het Paradijs, niet in Noachs dagen het geval. Tot die ontwikkeling van menscheit kracht kan het eerst van lieverlede, en kan het ten volle eerst in het einde komen. Wat was de menscheit kracht van voor drie eeuwen bij de macht van ons menscheit leven op het eind der negentiende eeuw vergeleken? Reeds nu voornipt de geest der wetenschap nog gansch andere machten en krachten voor de eeuw die komt. Zoo gaat het voort en voort, en zoo zal het blijven doorgaan tot den einde toe, tot ten leste het punt bereikt is, waarop het niet verder kan, als elke schuilende kracht ontkijft, losgemaakt, beheerscht en volledig aangewend zal zijn; en dan eerst zal die vreeselijke menscheit kunnen opstaan, die, als in één hand al de draden van deze velerlei machten vereenigend, ze alle buiten God bezitten, tegen God richten, en als God zal willen aanwenden. Denkt ge u nu de »gemeene gratie" weg, dan zou die ontwikkeling van menscheit kracht nooit gekomen zijn, dan zou het terrein voor die ontwikkeling ont-

broken hebben, dan zou het al tot den chaos zijn teruggekeerd. En daarom nu is het, dat eerst in het optreden van den menscheit der zonde het slottafel van het drama der gemeene gratie zal worden afgespeeld.

Vraagt ge nu, of de »gemeene gratie" dan niet zichzelf weersprekt, als ze heet »genade" te zijn, en eindigt met tot de sterkste openbaring der zonde te leiden, dan hebt ge hier scherp te onderscheiden. Het Kruis van Golgotha is en blijft het hoogste punt der particuliere genade, en nochtans is het op Golgotha dat der menscheit boosheid het ontzettendst uitkomt. Is dit tegenspraak? Ge weet beter. Welnu, niet anders staat het hier. In de volledige ontwikkeling waartoe onder de hoede der »gemeene gratie" alle ons menscheit leven en »menschen macht over de natuur voortschrijdt, wordt God verheerlijkt. Het is zijn bestel, zijn werk, dat er in uitkomt. Hij had al deze krachten in den menscheit alker gezet. Zonder de gemeene gratie zou het zaad dat in dien akker schoot, nooit zijn uitgekomen, nimmer zijn opgebloeid. Dank zij de gemeene gratie ontkiemde, ontloek het, schoot het reeds hoog in de halmen, en zal het eens in volen bloei staan, niet den menscheit, maar Gods, den hemelchen Landman ten prijs. Het kunstige werk Gods dat Satan vernielde wilde, zal dan toch voltooid zijn, en zijn voltooiing sluiten. De wereld, als ze geheel af is, zal God, als Bouwmeester en opperster Kunstenaar verheerlijken. Wat het Paradijs in den knop was, zal dan volledig ontkien zijn. Alleen maar gelijk de menscheit der zonde het Paradijs misbruikte, en daarom er uit verdreven moest worden, zoo zal ook de menscheit der zonde dit gansche samenstel eens tegen God pogen te keeren, en deswege God verdaan worden door den Geest zijnsmonds.

Dit brengt ons vanzelf op het Oordeel; en ook in verband hiermee moet de gemeene gratie bezien. Met de teekening van dit oordeel, gelijk Jezus ons die in Matth. 25 geeft, valt hier niet te rekenen. Die profetie teekent ons in twee breede trekken alleen het lot van hen, die tot den Christus Gods in ware geseitlijke verhouding, of althans in valsche schijn-betrekking hebben gestaan. Die profetie geldt het oordeel in zijn middenpunt, hierleid tot geloof of ongeloof aan den Christus, en daarbij is natuurlijk van de gemeene gratie geen sprake. Het is in Matth. 25 alleen de liefde om Christus' wil tot de heiligen, die toetssteen is voor eeuwige wel of eeuwig wee. Maar anders is het in het boek der Openbaringen. Daar vindt ge niet alleen profetisch aangegeven, wat in het oordeel op den voorgrond treedt, maar ook apocalyptisch, wat in het oordeel den achtergrond zal vormen, en juist al raakt de gemeene gratie.

Babylon neemt daarbij de hoofdplaats in. Niet het Babylon, waarheen Israël in ballingschap uittoog, maar het telkens zich verplaatsende, altoos stand houdende, telkens haar gelaat veranderende Babylon. Omdat Babylon in de dagen van Jesaja de wereldmacht tegenwoordigde, en de groote staat van het groote wereldrijk was, dat destijds de samenbrekking vormde van al wat menscheit kunst, menscheit macht, menscheit wijsheid, menscheit weelde, door menscheit vindingrijkheid had uitgevonden en tot één samenstel ineen-

gezet, daarom is Babylon de zinbeeldige naam geworden, ter aanduiding van die geconcentreerde wereldmacht zelf. Daarom was dan ook in Jezus' dagen niet meer de aloude stad van Nebucadnezar, maar de stad op de zeven heuvelen, de groote wereldstad van Rome keizers het echte, wezenlijke Babylon. Daarom heeft zanger na zanger den naam van Babylon later zelfs op Parijs toegepast. En daarom kan in het algemeen gezegd, dat thans, bij de soeller gemeenschap tusschen land en land en de meerdere algemeenmaking van het wereldsch leven, die naam van Babylon, niet meer zoo eng op één bepaalde stad doet, maar op de wereldmacht in haar algemeene uitbreiding. Gelijk intusschen in Jesaja's dagen de trekken voor het beeld van Babylon aan de stad van Nebucadnezar zijn ontleend, zoo worden die trekken in het boek der Openbaringen van het keizerlijk Rome genomen, maar niettemin dienen ze zoo bij Jesaja als bij Johannes ter uittekening van het één zelfde beeld, dat de wereldmacht als zodanig, én de eeuwen door voortooit, én eens in haar voleinding in het laatste der dagen vertoont zal.

De vraag hierbij is nu, welk dat beeld zal zijn. Zal het Babylon, waarover het slotoordeel zal gaan, de gedaante vertoont van een verwerilde ruwheid, als waarin de zonde zich op lager trap van ontwikkeling openbaart, 't zij in onze achtertuinen, 't zij onder de wilde negerstammen van Afrika? Of wel zal dat jongste Babylon in den dag des oordeels de menscheit ontwikkeling tot het toppunt van verrijning en veelzijdige ontplooiing hebben gebracht? Zoo het eerste, dan zou dit beelden, dat de gemeene gratie haar glans had uitgedoofd. Zoo het laatste, dan zou dit het bewijs zijn, dat de gemeene gratie tot den einde toe voort zal gaan, luister over ons menscheit leven te spreiden, en dat leven van binnen uit te doen glinsteren. En wat vindt ge nu? Sla het 18de hoofdstuk der Openbaring op, waarin Babylons val u geprofeet wordt. Reeds in het 14de hoofdstuk is de profetie van het naderend einde vooruitgegaan, toen de engel zong en uitriep: Babylon valt. Maar hier in het 18de hoofdstuk is het aan dien val toegekomen. De bode Gods die het oordeel voltrokken zal, daalt van den hemel neder; de glans van zijn verschijning straalt voor het aardrijk uit, of gelijk er letterlijk staat: »de aarde is verlicht geworden van zijne heerlijkheid". En nu gaat zijn roepen uit: »Zij is gevallen, zij is gevallen, het groote Babylon en is geworden een woonstede der duivelen". De afscheiding treedt nu in. De volledige breuke tusschen kerk en wereld wordt voltrokken. »Gaaf uit van haar, mijn volk, opdat zij aan hare zonden geen gemeenschap heeft, en opdat zij niet omkomt in haar plagen, want hare zonden zijn vele voor God geworden, en God is harer ongerechtigheid gedachtig geweest." Trotsch, in zelfgenoegzame hoopvaardij, woelt die wereldmacht nog tegen God in. »Zij zegt in haar hart: Ik zit als een koningin, en ben geen weduwe, en zal geen rouwe zien". En juist dan zal haar doom, plotseling, »op éénen dag komen, dood, rouw en honger, en ze zal met vuur verbrand worden, want sterk is de Heere onze God in zijn oordeel."

Hier hebt ge dus wel waarlijk de teekening der saamgetrokken wereldmacht op het eigen oogenblik van haar finaal ondergang. En welk een teekening breidt zich nu

voor u uit? Geen wilde macht is het, maar een »sterke stad", beeld van een welgeoordeerde en ineengezette macht. »Wee, wee de groote stad Babylon, de sterke stad, want haar oordeel is in één ure gekomen." En in die stad schittert de pracht van »het goud, van het zilver, van kostelijk gesteente, van paalen, van zijn lijnwaad, van purper, van zijde, van scharlaken, van allerlei welriekend hout, van allerlei ivooren snijwerk, van allerlei sieraden gemaakt van het kostelijk hout, van koper, van ijzer en van marmarsteen". Het is in die stad alles volgestaan van »kaneel, van reukwerk, van welriekende zalf, van wierook", volgeladen van »wijn en olie en meelbloem, en tarwe", volgestuwd van »lastbeesten en schapen, van paarden, van rijtuigen", en de menschen wandelen om als welgedaan naar het lichaam en zijn ontwikkeld naar den geest (»vol van lichamen en zielen der menschen"). Er is in rijken overvloed »de vrucht der begerlijkheid", er is »wat lekker is", en wat »heerlijk" aandoet. »Scheepvaart en handel" zullen tieren en bloeien in ongekende welvaart. Er zal een »weelde" heerschen, die alles verblindt, »kostelijke rijkdom" zal den toon aangeven. In wegsleependen toon zal de zuiverste, de keurigste muziek alle weegklag overstemmen. Er zal zijn »de stem der citspelers, en de stem der zangers, het geklank van de bazuin en het geluid van de fluit". Kunstenaars van alle kunst zullen het leven verheerlijken. Vooral in de avondure, als het kunstlicht ontstoken is, zal de glorie van dit Babylon uitstralen. Tooverij zal aan het leven een mystieke glans geven. Het zal alles één banket en één feestmaal zijn. Zonder einde de stem des bruidegoms en der bruid. Aldus zal dit groote Babylon op het aardrijk schitteren, en alsoo zal dit groote Babylon in één ure verwoest worden."

Bij manier van voorwezen werd zulk oordeel reeds herhaaldelijk voltrokken aan elke concentratie van de wereldmacht, die tijdelijk Babylon heeten mocht, en daarna onderging. Zoo is het gezien aan het Babylon van Nebucadnezar, zoo is het rijk der Pharaos ondergegaan, ondergegaan ook het Rome van keizer Augustus. Iets ook voelde men er van toen voor nu twintig jaren een deel van Parijs in de petroleumvlam opging, en het volk van die stad zich met ratten vleesch voedde. Maar toch, dat alles zijn slechts de voorwezen geweest, voorwezen die zich allicht nogmaals herhalen zullen, maar in dat alles was nog niet de vernietiging van Babylon als zodanig. In die voorwezen ging Babylon hier onder, om ginds zich weer op te richten, en haar macht te herstellen. Wat daarentegen de Openbaring van Johannes ons profeteert, is niet een tijdelijk verbleken van die wereldmacht. Ook niet haar ondergang in een bepaalde plaats. Neen, maar haar algeheele, haar finale ondergang, zulk een ondergang, dat ze daarna niet meer zijn zal. Dan »zal de groote stad Babylon met geweld geworpen worden in den pool des vuurs, en ze zal niet meer worden gevonden." Haar oordeel zal in één ure komen. Al wie haar lief had zal weenen, maar er zal vreugdegejuich bij Gods engelen en bij de heiligen op aarde zijn, want er zal een oordeel Gods in spreken. Want als Babylon verdaan is, dan zal onder haar grondvesten, diep in de aarde gevonden worden, »het bloed der profeten en der heiligen, en aller dergenen die gedood zijn" in hun strijd en worsteling tegen de ongoddelijke wereldmacht.

Hiermede is de gestelde vraag alzo beantwoord. Op het oogenblik van haar ondergang zal Babylon, d. i. de uit het menscheit leven zich ontwikkelende wereldmacht niet het beeld van een woeste horde, niet het beeld van verdelijkt ruwheid, maar integendeel het beeld van de hoogste ontwikkeling vertoonen, waarvoor het menscheit leven vatbaar is. De finste vormen. De rijkste ontplooiing van weelde en luister. De volste schittering van wat het leven glinsteren doet en verheerlijkt. Hieruit weten we dus, dat de »gemeene gratie" ten einde toe door zal gaan, en dat eerst wanneer die gemeene gratie alle kracht die in het menscheit leven schuilt, zal hebben doen uitkomen, »de menscheit der zonde" het geëffende terrein van zijn machtsontwikkeling zal vinden, en dat alsdan eerst het einde nabij is, en het oordeel, niet geleidelijk, maar plotseling, op één dag, in één uur komt.

Natuurlijk moet ook hierbij tusschen de tweeërlei zeer onderscheiden werking der gemeene gratie onderscheiden worden. De »gemeene gratie" werkt op geheel ons menscheit leven in, maar op alle stukken van dit leven niet op even gelijke wijze. Er is een gemeene gratie die zich op het innerlijke, er is een ander deel der gemeene gratie dat zich op het uiterlijke van ons menscheit leven richt. De eerste werkt overal waar burgerlijke gerechtigheid, huiselijke zin, natuurlijke liefde, menscheit deugdebetrachting, scherping der publieke conscientie, rechtschapenheid, trouw onder menschen, en zin voor vroomheid het leven doordringt. Het andere deel der gemeene gratie openbaart haar werking, als de macht des menschen over de natuur toeneemt, uitvinding na uitvinding het leven verrijkt, sneller gemeenschap tusschen land en land tot stand komt, de kunsten opbloeien, de wetenschappen onze kennis verrijken, de gemakken en geneugten des levens zich vermenvuldigen, als er glans op alle levenswijzen komt, de vormen zich verrijnen, en het algemeene beeld des levens wint in aantrekkelijkheid.

Maar niet die beide werkingen zullen in het eind der dagen in het »groote Babylon" tot volkomenheid gedijen. De glorie van de wereldmacht, die in het oordeel ondergaat, zal alleen in die tweede soort van ontwikkeling bestaan. Verrijking van het uiterlijke leven, zal met de verarming van het innerlijke leven hand aan hand gaan. Die gemeene gratie die het menscheit hart, de menscheit verhoudingen, de publieke usantien bewerkt, zal altoos inkrimpen en minder worden, en alleen die andere werking der gemeene gratie, die het menscheit hoofd en de menscheit zinnen verrijkt en streelt, zal haar voleinding tegemoet gaan. Een op het schoonst en blankwit gepleisterd praalgraf, maar voor wie het outluit, vol van dorre, riekende doodsbeenderen. Het schitterendst leven van buiten, met den dood in het hart. Dat is het Babylon, dat ten oordeel rijpen zal, en wie nu de schittering van het menscheit leven in onze eeuw met de doofheid van het leven in de eeuw die voorafging, vergeelikt, die weet waar het heengaat, en welk oordeel hij nu reeds over die ongekend rijke ontwikkeling van ons uiterlijk menscheit leven heeft te vellen.

Feitelijk moet derhalve worden toegegeven, dat de »gemeene gratie" van de

den bekenden Londenschen bisschop Bonner te brengen. Bij dezen slaagde hij beter. Bonner liet Wilt eerst in den kerk brengen, waarin ook Philpot gezeten had. Kort daarop veranderde hij van handwijze tegenover Wilt. Hij liet hem namelijk bij zich komen, behandelde hem zeer vriendelijk en wilde niet met hem spreken, tenzij hij zijn hoofd gedekt had. Hij toonde hem den grootsten eerbied voor zijn verstand, zijn kennis, zijn buitengewone bescheidenheid en andere deugden, die hij in hem zag.

Hij achtte hem waardig een grooten stoet van dienaren, een kostbaar huis, een diakenaat of aartsdiakenaat in een groote stad. Zelfs verklaarde de bisschop, dat zijn gevangene hem even dierbaar was als zijn eigen leven. Indien deze nu maar de dwalingen prijs gaf, waartoe hij niet velen vermaalen was, en tot de gemeenschap der kerk terugkeerde, zou hem groote ere gegeven worden.

En niet alleen de bisschop behandelde Wilt met onderscheiding, ook zijne ondergeschikten, de priesters, kwamen bij hem en aten en dronken met hem. Ook zijn verblijf was aanlokkelijk, want hem was een keurige kamer in het bisschoppelijk paleis afgestaan, alsof hij tot het geveel van den kerkvoort behoort. Kortom, men wende in het kamp der Roomschen alles aan, om Wilt tot wankelen, tot herroepen te brengen. En dit gelukte maar al te goed. Hoe lang ook de martelaar weerstand mocht bieden aan de verzoeking tot verloochening van zijn Heere, eindelijk werd hij gevangen in het net der vleitieren en des ijdelens Iofa. Hij viel en verklaarde zich bereid tot onderteekening van die artikelen en bepalingen, welke men hem zou voorleggen. Toen deze knecht Gods zich zoo van zijnen Heere gewend had, werd hij een proci van Satan. De liele juichte. De bisschop en zijne medestanders jubelden, toen zij de stukken voor zich legden, daareven door Wilt geteekend, waarbij hij zijne belijdenis van de waarheid

herriep en de soldij der wereld en der Roomsche kerk aanvaam.

Maar zie, ofschoon Wilt zijnen God had vergeten, de Heere vergat zijnen knecht niet. Hij bracht den oproerling weer onder zijne gehoorsaamheid. Wilt werd onrustig over zijne verloochening. Tegenover de barmhertigheid Gods jegens hem kwam zijne zonde te scherper uit. Hij wende bitterlijk als eens Petrus en viel op zijn knieën, om vergiffenis smeekende aan Hem. Dien hij door zijne herroeping had bedroefd en ontziet. Dit was echter niet genoeg. »Gepleegde kwaad moest ook beleden worden voor den bisschop en de onderteekening terugnemen.

Tot dit laatste beaf Wilt zich naar den griffier Jonson, onder wiens berusting zijne herroeping was en vroeg hem, het stuk te mogen zien, dat hij geteekend had, alsmede de namen der getuigen, onder voorwendsel, dat hij zich wilde overtuigen, dat de griffier zich niet vergist had. Niets kwaads vermoedende, gaf deze hem het gevraagde. Wilt zag dit door, terwijl de griffier met andere dingen bezig was, en toen hij het gezezen had, scheurde hij het in duizend stukken. De woede van Jonson over deze daad konnen wij ons gemakkelijk voorstellen. Dadelijk liet hij Wilt gevangen nemen en naar den bisschop brengen, waaraan de martelaar zich kalm onderwierp. Toen Bonner vernomen had wat er gebeurd was, geraakte hij buiten zichzelf van kwaadheid. Hij viel op den gevangene aan, greep hem bij den baard, trok er al de haartjes uit en sloeg hem daarna met vuisten. En niet eerder hield hij op van den martelaar, dan toen deze als dood aan zijne voeten lag.

Nadat Wilt weer bijgekomen was begon Bonner hem uit te schelden: »Ongeuklige", riep hij, »ik had van u een goede gedachte, maar nu heb ik mijn vertrouwen in u

verloren! Natuurlijk werd Wilt nu in een gevangenis geworpen, waarin hij tien weken bleef. Dien tijd gebruikte hij, om zijne medegevangenen te troosten en te vermanen. Zelfs overtuigde hij een Arriaan (een verwerper van de Godheid des Zoons) van zijne dwaling en werd hem een leidsman naar Christus. Ook buiten de gevangenis zond Wilt brieven, waarin hij schreef van zijn val en van de genadige opbeuring door den Heere. Waar dit heugelijk nieuws in de tenten der vromen werd vernomen, was er blijdschap en dankte men God, dat hij zijne ontferming aan Wilt had getoond en in hem aan zijne kerk. De zes laatste weken zijns levens bracht de martelaar door in de gevangenis van Newgate, waar hij nieuwe aanvallen van Rome's priesters te dragen had, maar hij bleef staande. Toen nu Bonner zag, dat hij met Wilt niet meer verderde, verklaarde hij hem een ketter, ontdeed hem van zijn pauselijk gewaad, dat hem eerst was aangeetrokken, ten overstaan van het volk en ontwijde hem. »Ga, ongelukkige," zeide hij tot hem, »ga van hier, gij zijt geen priester meer, maar een ketter". Hierop antwoordde Wilt: »Houd mij duizendmaal voor een ketter, indien gij wilt, 'k raakt mij niet," daar de Heere mij voor zijn dienaar houdt.

Kort daarop werd door den rechter het doodvonnis over den martelaar uitgesproken, nadat hij nog 4 uren achtereen voor de waarheid Gods had gestreden. Toen hij weer in den kerk kwam, bracht hij den hem nog rustenden levendstijd door in gebed en met schrijven aan zijne broeders. Den 27en Januari 1536 werd hij met 7 andere martelaren, onder wie ook de bekende Arriaan, behoorde, verbrand op een der pleinen van Londen.

DE GAAY FORTMAN.

De Martelaren.

CCXXXIII.

THOMAS WILTÉ.

De dood van den vromen Eduard VI had den marteldood van menigen trouwen dienaar des Woords ten gevolge. Tot hun getal heeft ook de leeraar van Kirby, in het graafschap Essex, behoord. Reeds eenigen tijd had Thomas Wilté het onweer, dat hem zou treffen, zien aankomen. Toch week hij geen oogenblik van zijnen post, noch vertraafde hij in den ijver, waarmee hij Gods Woord verkondigde. Eindelijk werd hij gevangen genomen door zekeren Thomas Alabaster, een karakterloos man, die op deze wijze zijn eenige kerkelijke voorrechten en inkomsten wilde waardig maken. Eerst bracht Alabaster zijnen gevangene naar den kanselier Gardiner, den bisschop van Winchester. Daar deze toen reeds leed aan de ziekte, waaraan hij later stierf, was hij zeer ontstemd, dat de gevangene bij hem gebracht werd. Met bittere woorden overlaadde hij hem vervolgens, zeggende: »Is er buiten mij niemand meer, tot wie gij dat uitschot der menscheit (hij wees hem op Wilté) kunt brengen? Loop naar de galg en val mij niet langer lastig."

Toen Alabaster zich teleurgesteld zag in zijne verwachting, de gunst van den machtigen kanselier te verwerven, wist hij niets beters te doen dan zijnen gevangene naar

éene zijde de ontwikkeling der zondige wereldmacht, en zoo ook de macht van Satan, in de hand werkt. Ook bij de wilde, onbeschaafde volkstammen is de zonde schrikkelijk, maar toch hun ruwe ongerechtigheid vertoont veel beperkter macht der zonde dan onze beschaafde samenleving. In haar wortel is de zonde wel in beide sferen even boos, maar in den dampkring der ruwheid kan op dien wortel de zonde niet zoo volledig uitschieten. Kennis vermeerderd macht, en deswege ook de macht van het kwaad. Zelfs ligt in de weelde als zoodanig reeds een versterking van de zondemacht, die wat er nog solide in den mensch was, ondermijnt en hem voorbeschikt voor zedelijke verslappende en achteruitgang. Satan weet dit, en toen hij daarom den Christus in de woestijn van het Overjordanische verzocht, wees hij den Zoon des menschen niet alleen op de koninkrijken der wereld, maar ook op *sal hun heerlijkheid*, en voegde er bij: *Want zij zijn mij overgegeven, en ik geef ze aan wien ik wil.* Ook heeft Jezus zelf den Satan genoemd: *den overster der wereld*. Onze vaders hebben er daarom van oudsher steeds op aangedrongen, dat de belijders des Heeren zich van dien maalstrook der weelde verre zouden houden, wel wetende, dat er het gif van Satan in dwarrelt, en dat wie er zich in dumpt, met dat gif besmet wordt. Een roepstem tot ernst en soberheid, die ook nu niet luid genoeg kan herhaald worden. Sataa is in zijn rij metterdaad door de gemeene gratie vrijgemaakt. Ware de gemeene gratie in het Paradijs na den val niet tusschen beide getreden, dan zou de ontwikkeling van ons menschelijk leven zoogooed als geene zijn geweest; tegenover de natuur zou de innerlijk geheel verwoeste mensch zoogooed als machteloos hebben gestaan, en alleen in krankzinnigheid, moordzucht en bruten, dierlijken wellust zou de zonde zijn uitgebroken. Alleen de gemeene gratie heeft een ontwikkeling der zonde op hooger voet, in verrijfder vorm, in rijkdom van vertakking, in schitterende machtsontwikkeling mogelijk gemaakt. In alles wat menschelijk is sluipt de Boosheit in, om het te rooven voor zich en het aan God te onttelen. Hij beproeft dit zelfs met de particuliere genade. Het zeggen: *Laat ons zondigen, opdat de genade te meer worde*, geheel de antinomiasche richting, en met name de gruwelen als onder de Minstersche wederdooperij gezien en beleefd werden, zijn en waren niet anders dan een poging van Satan om ook de particuliere genade tegen God te keeren; een poging, die alleen door de tegenwerking van den Heiligen Geest verijdeld wordt. Een poging alsoo dat nooit anders dan voor een deel, en voor een zeer kleinen tijd, gelukte; dat altoos weer wordt afgebroken, en daarom niet tot een voleinding leiden kan.

Maar geheel anders is dit op het terrein der *gemeene gratie*. Daar moet juist dat pogen gelukken, en doorgaan, en tot een slot-uitkomst leiden, juist opdat blijke en uitkome, dat de gemeene gratie het kwaad wel stuit, maar niet uitdrukt, u wel een kruk biedt om op voort te strompelen, maar u niet de enkelen en de knien weer vastzet, kortom, dat de gemeene gratie wel een hulpe kan zijn voor dit leven, maar nooit zaligmakend, noch overgaande in het eeuwige leven. Het is juist dat insluipen van Satan in het werk der gemeene gratie, dat de onmisbaarheid der particuliere gratie voor het geloovig hart bezegelt.

Nog altoos staat de wereld tegen de kerk over met haar beweren, dat als de ontwikkeling, als de beschaving, als de verrijfing des levens maar doorgaat, het einde moet zijn, dat onze onvolkomenheid overwonnen wordt, en de *volmaakte menschen* leste over zonde en ellende triumfeert. Ware nu de gelegenheid om tot zulk een ontwikkeling, beschaving en verrijfing des levens te geraken voor ons menschelijk geslacht afgesneden geweest, zoo zou de in zonde versmorende menscheit nog altoos roepen kunnen: *Ware ons tijd en kracht gelaten om ons te ontwikkelen en te beschaven, ook zonder de genade Gods zouden we er gekomen zijn en geen Heiland behoeven.* Maar nu kan ze dat niet. Haar is, haar wordt die tijd gelaten, die kans gegend. Haar ontwikkeling deed reeds reuzenschreden, haar beschaving nam alle ruwheid weg, haar verrijfing verbaast bij het indenken. En als de uitkomst dezer eeuw dan toch geen andere is, dan dat met al deze rijke ontwikkeling de oude zondaar zondaar blijft, en het menschelijk hart er achteruit tobt, dan dat het reiner zou worden, dan gevoelen we toch nu reeds, hoe er op dezen weg geen heil, op dit pad geen ontkomen te vinden is. En als dit nu zoo doorgaat tot den einde toe, en de ontwikkeling en beschaving eene haar volle middaghoogte zal bereikt hebben, en juist daardoor het verzet tegen God in gelijke mate klimmen en toenemen zal, tot dat God zelf het eens met den geest zijns monds verdoet, dan zal het einde toch zijn, dat heel de afloop der wereld-historie één getuigenis voor de onmisbaarheid der particuliere genade geeft, en de voleinding der dingen den Christus Gods als den eenig waarachtigen Zaligmaker der wereld verheerlijkt.

„Met sneeuwater gewasgchen”

Indien ik mij wasche met sneeuwater, en mijnne handen zuiver met zeep, dan rukt gij mij in de gracht in, en mijnne kleederen zullen van mij gauen.

Job 9: 30, 31.

Job is niet ieders keurlof. Niet als zouden de meesten, aan Job bij het Schriftlezen toegekomen, Job overstaan. Al wie de Schrift mint en voor de Schrift buigt, hoort eerbiediglijk heel haar inhoud aan; dus ook niet Job inclus. En al wat ge dan niet elk vers, elke uitdrukking, en elk woord, de lezing

het aanhooren van het geheel, is dan toch als een bad in den parelenden stroom van wat hoog en heilig en verheven is. Het spant, het stemt, het schieft u, ook al verwart het telkens u denken. Ge krijgt er een zoo werken indruk door, hoe er op den achtergrond van het leven, achter de schermen, een worsteling doorstreden wordt, waarvan de gewone sleurmenschen niets merkt, en die toch zoo ontzettend, zoo hart-aangrijpend is.

Maar ook al blijft het aldus onze geestelijke leefregel, dat heel de Schrift voor een ieder is, toch belet dit niet, dat het éene stuk der Schrift den één, en een ander stuk den ander meer toesprekt.

Reeds maken de jaren hier verschil, en verschil de geslachten, en verschil de toestanden waarin ge verkeert. Den knaap boeit meer het geschied-verhaal dan een brief aan de Galaten. Johannes' Evangelie spreekt, vooral in jonger jaren, meer den *menschen* zin toe. Of ook, wie zal in de bruilofsdaag bij voorkeur stichting in de Klaagliederen zoeken, of bij het Avondmaal liever voorlezen van de *Kribbe* dan van het *Kruis*?

En dit verschil nu gaat ook door naar het onderscheid van temperament en karakter. Schier elk kind van God heeft onder de boeken van zijn Bijbel zijn lievelingsboek. Een stuk, waarin hij het best thuis is, waarvan toon en geest meest met zijn eigen geest overeenstemt, een boek dat hij terstond en eenig zoo niktelen, als al de overige Schriften hem ontnomen werden. Zoo zijn er minnaars van Jesaja, liefhebbers van de Psalmen, dweepers met Johannes, bewonderaars van Jeremia, lofzingers van Paulus.

Ook hier geldt het *een ieder naar zijn aard*. En in dien zin nu schreven